

Стрюк Н. В.

Дудник С. А.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

**СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ
ДІЄСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(НА МАТЕРІАЛІ ВИДАННЯ THE GUARDIAN)**

Вступ. Модальність є однією з центральних і найскладніших категорій мовознавства, оскільки вона відображає суб'єктивне сприйняття дійсності мовцем. Особливої уваги в цьому аспекті заслуговують модальні дієслова, що вербалізують категорію зобов'язання, адже вони є ключовим інструментом вираження необхідності та обов'язку.

Актуальність проблеми зумовлена неослабним інтересом сучасної лінгвістики до вивчення мовних засобів впливу. Публіцистичний дискурс, як сфера формування громадської думки, активно використовує модальність для вираження авторської позиції та спонукання аудиторії до певних дій чи оцінок. Дослідження модальних дієслів зобов'язання у цьому типі дискурсу є важливим для розуміння механізмів переконання та формування суспільної позиції.

Метою роботи є аналіз семантико-прагматичних особливостей функціонування модальних дієслів, що виражають значення зобов'язання, у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували статті британського видання "The Guardian", що охоплюють період 2022–2023 рр.

Виклад основного матеріалу. Модальні дієслова, на відміну від інших, не позначають безпосередньо дію чи стан. Їхня основна функція полягає у вираженні ставлення мовця до дії, яку передає інфінітив. У

поєднанні з інфінітивом вони утворюють єдиний член речення – складений модальний присудок (Котнюк, 2018: 93).

З огляду на здатність модальних дієслів поєднуватися з інфінітивом, деякі дослідники розглядають їх як модальні допоміжні дієслова (Котнюк, 2018).

Класифікація модальних значень є досить розгалуженою, проте серед основних виділяють: зобов'язання, можливість, припущення, заборона, закид і несхвалення. Ці значення реалізуються за допомогою модальних дієслів, які становлять численну групу в англійській мові та поділяються відповідно до типу вираженого модального значення (Huddleston & Pullum, 2002).

До групи модальних дієслів, що виражають зобов'язання, належать *should, ought to, must, to be to, to have to, shall, need*. Вони можуть мати як позитивну, так і негативну конотацію: у стверджувальній формі вказують на необхідність виконання дії, а з заперечною часткою – на її недоцільність або заборону (Van der Auwera, 2019).

Зобов'язання передає потребу або вимогу виконати певну дію, часто спираючись на етичні, правові чи соціальні норми. На практиці це модальне значення підкреслює важливість дій, які мають бути здійснені (Coates, 1983).

Проблемі функціонування модальних дієслів у публіцистичному дискурсі та їхній ролі у вираженні зобов'язань присвячені численні мовознавчі праці. Л. Котнюк (2018) розглядає модальні дієслова як засіб вираження ставлення мовця до дії. В. Шинкарук (2002) і К. Ралдугіна (2008) аналізують семантико-прагматичні особливості модальності та її роль у вираженні обов'язку, зокрема у публіцистичних текстах. Р. Квірк (2002) і Д. Байбер (1999) досліджують функції модальних дієслів у граматичній структурі англійської мови, тоді як Ф. Палмер (2001) приділяє увагу класифікації модальних значень і їхньому використанню для вираження необхідності, можливості та припущення. Ці дослідження

разом створюють комплексну основу для аналізу модальних дієслів у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі.

У сфері засобів масової інформації та публіцистики модальність відіграє важливу роль, адже саме вона визначає ступінь впевненості, суб'єктивності та впливовості висловлювання на реципієнта. Модальність у текстах ЗМІ впливає на ступінь категоричності висловлювань. Для цього застосовується стратегія модифікації іллокутивної сили через тактики категоричної або некатегоричної номінації. Такі засоби, особливо в аналітичних текстах, інтерв'ю та заявах, мають значний маніпулятивний потенціал, оскільки можуть як посилювати відповідальність автора за висловлене, так і зменшувати її (Бєлова, 2004).

Модалізація мовлення охоплює оцінку, емоційне ставлення, емотивно-експресивну реакцію та відображення психологічного стану мовця. У публіцистичному дискурсі можна виокремити два рівні модальності: перший пов'язаний із суб'єктивністю автора, який бере на себе відповідальність за висловлене, а другий – із орієнтацією повідомлення на широку читацьку аудиторію (Ярема, 2017: 83).

Матеріал із видання "The Guardian" дозволяє дослідити, як у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі модальні дієслова використовуються для вираження зобов'язань, а також як вони впливають на сприйняття інформації аудиторією.

Найчастіше для вираження обов'язку в матеріалах "The Guardian" використовується модальне дієслово *should* (32 випадки), яке передає моральний або соціальний обов'язок із менш категоричною, але важливою вимогою до дії, наприклад:

(1) *Anders Fogh Rasmussen, a former Nato secretary general, said Kyiv **should** have all the tanks it needs.* 'Андерс Фог Расмуссен, колишній генеральний секретар НАТО, заявив, що Київ повинен отримати стільки танків, скільки необхідно' (Tisdall, 2023);

(2) «*How we can live through it in our time? What should we think. Putin **should** be burned in hell along with his whole family.*» «Як ми можемо пережити це у наш час? Що ми повинні думати? Путін має горіти в пеклі разом з усією своєю сім'єю» (Graham-Harrison et al., 2022);

(3) *A poll conducted in November showed that 55 % of Ukrainians felt that rebuilding projects **should** be monitored by the outside funders.* ‘Опитування, проведене в листопаді, показало, що 55 % українців вважають, що проєкти з відновлення мають контролюватися зовнішніми донорами’ (Lutsevych, 2023).

Зокрема, у реченні (1) *should* підкреслює важливість забезпечення Києва всім необхідним; у прикладі (2) модальне дієслово використовується для висловлювання моральної оцінки; у висловленні (3) позначає очікування суспільства щодо контролю.

Модальне дієслово **must** (24 випадки), яке передає сильний обов’язок і невідкладність дії, критично важливої для досягнення певної мети, наприклад:

(4) *Instead of looking back to the past, the west **must** prepare for the future.* ‘Замість того, щоб озиратися на минуле, Захід повинен готуватися до майбутнього’ (Editorial, 2023);

(5) *Europe **must** fight.* ‘Європа повинна боротися’ (Tisdall, 2023);

(6) *Sanctions **must** be further strengthened.* ‘Необхідно і надалі посилювати санкції’ (Graham-Harrison et al., 2022).

Зокрема, у реченні (4) *must* вказує на сильний обов’язок зосередження на майбутньому; у прикладі (5) модальне дієслово підкреслює критичну необхідність боротьби; у висловленні (6) наголошується на невідкладності посилення санкцій.

У всіх прикладах суб’єкти – активні учасники (громадяни, організації, уряди), що підкреслює роль дії в подоланні викликів. Використання *should* і *must* демонструє різні рівні обов’язковості та невідкладності виконання дій.

Висновок. Модальність, зокрема дієслова зобов'язання, є ключовим інструментом не лише передачі інформації, але й вираження авторської позиції та впливу в англомовному публіцистичному дискурсі. Аналіз матеріалів "The Guardian" показав, що ці дієслова, особливо частотні *should* (порада, моральна оцінка) та *must* (сильний обов'язок, невідкладність), активно використовуються для формування громадської думки та мають значний маніпулятивний потенціал. Отже, дослідження семантико-прагматичних особливостей модальних дієслів зобов'язання важливе для розуміння механізмів переконання та впливу в сучасних медіатекстах.

Список використаних джерел

1. Белова, А. Д. (2004). Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. У *Мовні і концептуальні картини світу*, Т. 10, 11–16.
2. Котнюк, Л. Г. (2018). Модальні дієслова як засоби вираження припущення в газетному дискурсі англійської мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 1 (87), 92–96.
3. Ралдугіна, К. О. (2008). Модальність як логіко-філософська та лінгвістична категорія. *Вісник запорізького національного університету*, 1, 156–161.
4. Шинкарук, В. Д. (2002). *Категорії модусу і диктуму у структурі речення: Монографія*. Рута.
5. Ярема, О. (2017). Суб'єктивна модальність в англомовній блог-комунікації. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство*, 2(28), 82–86.
6. Biber, D. S. J., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Longman.
7. Coates, J. (1983). *The semantics of the modal auxiliaries*. Croom Helm.
8. Editorial. (2023). The Guardian view on war in Ukraine: Reshaping the world. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/feb/23/the-guardian-view-on-war-in-ukraine-reshaping-the-world>

9. Graham-Harrison, E., Harding, L., Beaumont, P., Boffey, D., & Henley, J. (2022). Fighting reaches Kyiv as Russian invasion of Ukraine intensifies. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/25/ukraine-invasion-explosions-in-kyiv-as-uk-reports-fierce-resistance-across-the-nation>
10. Huddleston, R., & Pullum, G. K. (2002). *The Cambridge grammar of the English language*. Cambridge University Press.